

136. 17. Швиданенко О. А. Концепція конкурентоспроможності як система вимірювання рівня розвитку національних економік / О. А. Швиданенко // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць. Спец. вип. Економіка підприємства: теорія і практика. – 4.11. – К. : КНЕУ, 2008. – С. 663–670. 18. Андреева Л. Взгляд на системную конкурентоспособность как доминанту устойчивого экономического развития / Л. Андреева, Е. Миргородская // Экономист. – 2004. – № 1. – С. 81–88. 19. Піддубна Л. І. Конкурентоспроможність економічних систем: теорія, механізм регулювання та управління : монографія / Л. І. Піддубна. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 368 с. 20. Піддубна Л. І. Онтологічні основи конкурентоспроможності / Л. І. Піддубна // Економіка розвитку. – 2007. – № 4 (44). – С. 29–32. 21. Пономаренко В. С. Конкурентоспроможність як імператив функціонування та розвитку сучасних економічних систем / В. С. Пономаренко, Л. І. Піддубна // Конкурентоспроможність: проблеми науки та практики : монографія. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2007. – С. 7–22. 22. Sapir J. Les trous noirs de la science économique. Essai sur l'impossibilité de penser le temps et l'argent / J. Sapir. – Paris, 2000.

Стаття надійшла до редакції
04.02.2010 р.

УДК 005.32:621

Новікова М. М.

МЕТОДИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Запропоновано залежність між наявним рівнем розвитку трудового потенціалу промислових підприємств машинобудування та результативністю їх діяльності (потенціалом фінансової стійкості) як методичне обґрунтування прийняття рішень у системі управління трудовим потенціалом.

Анотация. Представлено зависимость между достигнутым уровнем развития трудового потенциала промышленных предприятий машиностроения и результативностью их деятельности (потенциалом финансовой устойчивости) как методическое обоснование принятия решений в системе управления трудовым потенциалом.

Anotation. The relationship between the existing labor potential level of industrial enterprises and their activity efficiency (potential financial stability) is considered as a methodical ground of decision-making in the enterprise labor potential system management.

Ключові слова: трудовий потенціал машинобудівних підприємств; потенціал фінансової стійкості; обґрунтування управлінських рішень; залежність між рівнем трудового потенціалу та результативністю діяльності підприємства.

Машинобудівна галузь України є потужним промисловим виробництвом, про що свідчить частка обсягу реалізованої продукції машинобудування в загальному обсязі промислової продукції, яка складає 12,3 % (за середніми даними у 2001 – 2008 рр.). Але в останній час світова економічна криза спричинила негативні наслідки, що обумовило падіння річних індексів виробництва продукції машинобудування (скорочення на 51,4 % у січні – вересні 2009 р. відносно аналогічного періоду попереднього року; на 20 % у 2008 р. відносно попереднього року). У 2008 р. відносно попереднього – темпи приросту обсягів реалізованої продукції машинобудування скоротилися на 19,24 %, а у січні – вересні 2009 р. відносно відповідного періоду попереднього року – на 83,24 %. Вихід з існуючої ситуації полягає в ефективному використанні ресурсів, найважливішим з яких є трудові ресурси, які мають потужний трудовий потенціал. Трудовий потенціал підприємства складається з трудового потенціалу персоналу та умов його реалізації, тому визначення та обґрунтування залежності між трудовим потенціалом підприємства та результатами його реалізації створює можливості методичного обґрунтування прийняття рішень щодо ефективного використання трудового потенціалу в машинобудівній галузі.

Теоретико-методологічним питанням обґрунтування управлінських рішень щодо використання трудового потенціалу приділено увагу в наукових працях таких вчених-економістів, як О. Амоша, В. Гриньова, О. Новікова, В. Антонюк, Л. Шаульська, І. Бажан, І. Джаїн, М. Ким, В. Костів, А. Криклій, О. Левченко, Л. Ноджак, А. Панкратов, С. Пирожков, Н. Шаталова, Л. Шамільова, Л. Шевчук [1 – 9], але досі не існує методики обґрунтування управлінських рішень, що заснована на функціональній залежності рівня розвитку трудового потенціалу машинобудівних підприємств і результативності їх діяльності (за показниками фінансової стійкості). Тому метою даної статті є розробка методики обґрунтування прийняття рішень у системі управління трудовим потенціалом підприємства, що заснована на функціональній залежності рівня розвитку трудового потенціалу підприємства та результативності його діяльності. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: визначити та обґрунтувати функціональну залежність між рівнем розвитку трудового потенціалу машинобудівних підприємств та результативністю його реалізації; розробити й обґрунтувати критерії оцінювання наявного рівня розвитку трудового потенціалу підприємств машинобудування; запропонувати алгоритм обґрунтування прийняття рішень у системі управління трудовим потенціалом промислових підприємств.

Відповідно до результативного підходу до визначення сутності та змісту трудового потенціалу підприємства – це накопичений результат об'єднання трудових потенціалів працівників, які мають кількісні та якісні ознаки, з певними можливостями та станом внутрішнього середовища підприємства, що створює умови, реалізації та розвитку трудових характеристик найманої праці, спрямованої на забезпечення певного результату. Результативність діяльності машинобудівних підприємств узагальнюється в досягнутому потенціалі фінансової стійкості, що об'єднує такі фінансові показники-коефіцієнти: автономії; абсолютної ліквідності; оборотності обігових коштів; рентабельності власного капіталу; маневреності власного капіталу; фінансової незалежності; зносу основних фондів; фінансової залежності; концентрації залученого капіталу; покриття довгострокових вкладень; довгострокового залучення позикових коштів; співвідношення залучених та власних коштів [10]. Результати визначення досягнутого потенціалу фінансової стійкості підприємств машинобудування (результативних показників) і наявного рівня розвитку їх трудового потенціалу подано у табл. 1. Реалізація наявного рівня трудового потенціалу підприємства обумовлює результативність діяльності машинобудівних підприємств.

Таблиця 1

**Наявний рівень розвитку трудового потенціалу машинобудівних підприємств (ТПП)
і результативності їх діяльності (РП)**

Підприємства/роки	2003		2004		2005		2006		2007		2008		Середні за період	
	ТПП	РП	ТПП	РП	ТПП	РП	ТПП	РП	ТПП	РП	ТПП	РП	ТПП	РП
1. ЗАТ "Лозівський завод ТРАКТОРОДЕТАЛЬ"	1,905	2,539	1,529	2,514	2,008	2,325	1,694	1,924	1,581	2,013	1,598	2,265	1,719	2,263
2. БАТ "Харківський завод ТОЧМЕДПРИЛАД"	1,957	0,900	2,530	0,828	1,858	1,963	1,368	3,144	1,676	3,723	1,859	2,350	1,875	2,151
3. ЗАТ "Харківський завод електромонтажних виробів № 1"	1,601	2,331	1,748	1,978	1,709	1,216	1,590	0,761	1,742	0,991	1,779	4,581	1,695	1,976
4. БАТ "Харківський завод електромонтажних виробів"	1,709	1,347	1,941	1,118	2,043	1,101	2,137	1,217	2,260	1,531	6,062	1,276	2,692	1,265
5. БАТ "Харківський електроапаратний завод"	1,550	1,293	1,606	1,026	1,664	1,197	2,143	1,862	2,029	1,505	1,741	0,801	1,789	1,281
6. БАТ "НВП СИСТЕМА"	1,318	1,781	1,859	1,742	1,514	1,873	1,613	2,510	1,719	7,818	1,476	10,637	1,583	4,393
7. БАТ "Дослідний Зміївський електромонтажний завод"	1,655	2,134	2,524	2,111	2,302	2,753	1,758	3,036	2,206	4,338	2,049	2,936	2,082	2,885
8. БАТ "Харківський верстатобудівний завод"	1,775	1,039	1,849	0,670	1,515	0,597	1,725	0,451	1,769	0,861	1,808	0,222	1,740	0,640
9. ЗАТ "Інститут Укроргвертатінпром"	1,687	0,360	2,015	0,481	1,807	0,469	1,645	0,333	2,057	1,033	2,034	1,221	1,874	0,649
10. ЗАТ "Харківський Орден "Знак Пошани" машинобудівний завод "Червоний жовтень"	2,254	2,245	2,822	2,637	2,625	2,932	2,049	2,672	2,350	2,391	2,396	2,579	2,416	2,576
11. БАТ "Ізюмський тепловозремонтний завод"	1,443	1,518	2,784	2,328	1,353	1,673	1,421	1,786	1,522	2,236	1,229	0,858	1,625	1,733
12. ЗАТ "Харківський вагонобудівний завод"	2,314	0,214	2,884	0,229	3,168	0,192	2,519	0,043	2,730	0,009	2,415	0,172	2,672	0,143
13. БАТ "Харківський електротехнічний завод "ТРАНСЗВ'ЯЗОК"	2,033	2,308	2,027	2,298	1,795	2,152	1,539	1,578	1,951	1,568	1,958	1,655	1,884	1,927
14. ДП "Харківський електромеханічний завод"	3,140	0,733	2,293	0,582	1,720	0,514	1,234	0,370	1,513	0,076	1,744	-0,229	1,941	0,341
15. БАТ "Завод ПОТЕНЦІАЛ"	1,988	1,159	1,806	0,913	1,676	0,732	1,385	0,425	2,041	0,309	1,948	0,224	1,807	0,627
16. ЗАТ "ЕЛОКС"	3,653	1,560	4,016	2,012	3,047	1,762	3,162	1,966	5,305	2,328	3,739	2,688	3,820	2,053
17. ТОВ "ПРОМЕЛЕКТРО"	3,102	3,565	2,505	3,172	3,242	4,013	2,767	4,597	2,281	7,172	3,140	5,642	2,839	4,693
18. Спільне підприємство ЗАТ "ХЕМЗ-ІРЕС"	2,307	3,208	2,493	3,349	2,616	3,507	2,225	2,970	3,603	3,401	1,789	3,606	2,506	3,340
19. ТОВ підприємство "ВЛАДАР"	3,029	0,223	2,866	0,222	1,793	0,104	1,931	0,080	1,964	0,028	2,327	-0,228	2,318	0,072
20. Об'єднання підприємств електротехнічна корпорація "ЕЛКОР"	1,996	0,706	1,917	0,379	2,451	0,266	2,626	0,334	2,313	0,166	2,953	0,139	2,376	0,332
21. БАТ Харківський електротехнічний завод "УКРЕЛЕКТОМАШ"	2,145	2,390	1,909	1,391	1,949	1,221	1,683	1,499	1,736	1,188	1,967	0,424	1,898	1,352
22. БАТ "ЕЛЕКТОМАШИНА"	1,724	1,537	2,148	1,053	2,489	1,100	2,012	1,645	2,298	2,093	2,305	0,564	2,163	1,332
23. БАТ "Завод ім. Фрунзе"	2,995	2,789	3,431	2,522	2,610	2,533	2,968	3,174	3,006	2,377	3,321	2,242	3,055	2,606
24. БАТ "АВТРОМАТ"	3,162	1,608	2,331	1,476	2,004	1,680	1,989	1,794	1,809	1,603	1,890	1,484	2,198	1,607
25. ЗАТ "УНТЕРКОНДИЦІОНЕР"	2,972	2,510	2,869	3,356	2,806	2,174	2,774	3,917	2,634	3,511	2,965	4,423	2,837	4,223
26. БАТ "РОСС" (БАТ "Харківський завод агрегатних верстатів")	2,072	1,699	2,086	1,377	1,506	1,211	1,552	1,129	1,705	0,802	1,403	0,699	1,721	1,153
28. Український державний центр по експлуатації спеціалізованих вагонів "УКРСПЕЦВАГОН"	2,506	6,198	2,777	4,020	2,190	3,113	2,031	2,411	2,730	2,378	2,871	3,049	2,518	3,528
29. ТОВ Харківський завод під'ємно-транспортного устаткування	2,107	1,057	2,288	1,135	2,237	1,244	2,147	1,494	2,134	2,086	2,259	2,330	2,195	1,558
30. БАТ "Харківський підшипниковий завод"	2,556	0,679	2,648	0,712	1,965	0,378	2,111	0,370	2,517	0,336	2,708	0,269	2,418	0,457
31. БАТ "Харківський машинобудівний завод "СВІТЛО ШАХТАРЯ"	2,520	1,896	3,734	2,743	2,340	3,599	2,371	3,927	2,566	3,712	2,603	2,961	2,689	3,140
32. ДП "Завод ЕЛЕКТРОВАЖМАШ"	1,592	0,980	1,932	1,013	2,782	0,815	2,671	0,645	2,521	0,615	2,575	0,419	2,346	0,748
33. БАТ "Харківський тракторний завод ім. Орджонікідзе"	1,527	0,498	2,238	0,437	2,328	0,261	1,530	0,187	2,148	0,081	2,383	-0,326	2,026	0,190
34. ЗАТ "Завод ПІВДЕНКАБЕЛЬ"	3,462	3,510	3,016	4,006	2,680	3,592	2,461	3,520	2,720	3,040	2,559	2,219	2,816	3,315

Примітка: підприємство за номером 27 було виключено із сукупності досліджуваних об'єктів, оскільки наявний рівень розвитку трудового потенціалу даного підприємства був дуже високий (від 4,352 до 12,776), внаслідок високої середньої заробітної плати на підприємстві, що суб'єктивно впливає на результати оцінювання наявного рівня розвитку трудового потенціалу машинобудівних підприємств (33 підприємств)

Необхідно звернути увагу на те, що наявний рівень розвитку трудового потенціалу підприємства визначався за такою формулою:

$$\text{ТПП}_k^t = V \times \sum_{i=1}^n \text{РРТП}_{\text{Пр.к.і}}^t + V \times \sum_{j=1}^m \text{РРУР}_{\text{к.ж}}^t, \quad (1)$$

де ТПП_k^t – наявний рівень розвитку трудового потенціалу k-го машинобудівного підприємства в періоді "t";

$\text{РРТП}_{\text{Пр.к.і}}^t$ – рівень розвитку трудового потенціалу працівників підприємства в періоді "t", що складається з сукупності "i - x" показників, при цьому $i = 1, \dots, n$;

$\text{РРУР}_{\text{к.ж}}^t$ – рівень розвитку умов реалізації трудового потенціалу працівників у періоді "t", що складається з сукупності "j - x" показників, при цьому $j = 1, \dots, m$;

V – вага певної складової ТПП;

k – кількість підприємств машинобудування $k = 1, \dots, 33$.

Критерії оцінювання інтегрального показника, що характеризує наявний рівень розвитку трудового потенціалу машинобудівних підприємств, були розраховані за таким алгоритмом:

1. Визначення максимальних та мінімальних значень показників, що характеризують наявний рівень розвитку трудового потенціалу машинобудівних підприємств (198 спостережень).

2. Нормування показників за формулою (2) та визначення наявного рівня розвитку трудового потенціалу машинобудівних підприємств:

$$\text{НТПП}_k^t = 1 - \frac{\max_{\text{ТПП}} - \text{ТПП}_k^t}{\max_{\text{ТПП}} - \min_{\text{ТПП}}}, \quad (2)$$

де НТПП_k^t – наявний рівень розвитку трудового потенціалу k-го машинобудівного підприємства у t-му періоді;

$\max_{\text{ТПП}}$ – максимальний рівень розвитку трудового потенціалу машинобудівних підприємств;

$\min_{\text{ТПП}}$ – мінімальний рівень розвитку трудового потенціалу машинобудівних підприємств.

3. Обґрунтування критеріїв оцінювання рівня розвитку трудового потенціалу машинобудівних підприємств (табл. 2).

Таблиця 2

Критерії оцінювання трудового потенціалу машинобудівних підприємств

Критеріальний рівень				
Дуже низький (ДН)	Низький (Н)	Середній (С)	Високий (В)	Дуже високий (ДВ)
Межі критеріального рівня				
$0,0000 \leq \text{ТПП} \leq 0,2000$	$0,2001 \leq \text{ТПП} \leq 0,4000$	$0,4001 \leq \text{ТПП} \leq 0,6000$	$0,6001 \leq \text{ТПП} \leq 0,8000$	$0,8001 \leq \text{ТПП} \leq 1,0000$

Результати оцінювання наявного рівня розвитку трудового потенціалу машинобудівних підприємств показали, що за середніми даними (за шість років 2003 – 2008 рр.)

17 підприємств машинобудування мали дуже низький наявний рівень трудового потенціалу; 14 підприємств – низький; 2 підприємства мали середній рівень наявного трудового потенціалу. Це свідчить про те, що досліджувані підприємства мають можливості подальшого розвитку наявного рівня трудового потенціалу. Але для обґрунтування управлінських рішень, реалізація яких спрямована на зміцнення трудового потенціалу промислових підприємств, необхідно визначити якою функціональною залежністю можна визначити зв'язок наявного рівня розвитку трудового потенціалу машинобудівних підприємств і результативності їх діяльності. З цією метою було поставлено задачу, математичний опис якої має такий вигляд:

$$\text{ТПП} = f(\text{ПФСП}),$$

де ТПП – трудовий потенціал підприємства;

ПФСП – потенціал фінансової стійкості підприємства.

Алгоритм визначення та обґрунтування функціональної залежності між досягнутим рівнем розвитку трудового потенціалу машинобудівних підприємств і результативністю їх діяльності полягає у такому:

1. Формування таблиці вихідних даних.

2. Використання функції нелінійного оцінювання (Nonlinear Estimation) на основі лінійної регресії з перериванням (Piecewise linear regression).

3. Отримання частинного виду функціональної залежності, що має такий вигляд:

$$\text{ТПП} = 1,816668 - 0,005005 \times \text{ПФСП}, \quad \text{якщо } \text{ТПП} \leq 2,246406, \quad (3)$$

$$\text{ТПП} = 2,751659 + 0,024717 \times \text{ПФСП}, \quad \text{якщо } \text{ТПП} \geq 2,246406. \quad (4)$$

4. Оцінювання параметрів моделі на основі коефіцієнта кореляції, який дорівнює 0,7581, а також на основі експериментальної перевірки поведінки отриманої функціональної залежності.

5. Формулювання рекомендацій щодо застосування запропонованої функціональної залежності між досягнутим рівнем трудового потенціалу машинобудівних підприємств і результативністю їх діяльності.

Таким чином, якщо досягнутий рівень розвитку трудового потенціалу підприємства складає 2,246406 (21,06 %), то існує така залежність: чим вище рівень розвитку трудового потенціалу підприємства (від рівня 2,246406), тим вище потенціал його фінансової стійкості (4) і навпаки, чим вище рівень розвитку трудового потенціалу підприємства, тим нижче потенціал його фінансової стійкості (3), тому керівництво машинобудівних підприємств мають, по-перше, забезпечити рівень розвитку їх трудового потенціалу не нижче 2,246406, а по-друге, сприяти підвищенню рівня цього показника, що забезпечить зростання потенціалу фінансової стійкості шляхом покращення фінансового стану підприємств.

Література: 1. Якість трудового потенціалу та управління трудовою сферою в Україні: соціальна експертиза: монографія / О. І. Амоша, О. Ф. Новікова, В. П. Антонюк, Л. В. Шаульська та ін. – Донецьк: НАН України, Ін-т економіки пром-ті, 2006. – 208 с. 2. Бажан І. І. Трудовий потенціал України: формування та використання: монографія / І. І. Бажан. – Донецьк: ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2006. – 144 с. 3. Джайн І. О. Оцінка трудового потенціалу: монографія / І. О. Джайн. – Суми: ІТЛ "Університетська книга", 2002. – 250 с. 4. Ким М. Н. Трудовой потенциал: формирование, использование, управление: учебн. пособ. / М. Н. Ким. – Харьков: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2003. – 250 с. 5. Крик-

лій А. С. Освіта і професійне навчання як чинники розвитку трудового потенціалу : монографія / А. С. Криклій. – К. : Репрографіка, 2005. – 473 с. 6. Левченко О. М. Управління якістю трудового потенціалу регіону : монографія / О. М. Левченко. – Кіровоград : КОД, 2002. – 136 с. 7. Ноджак Л. С. Демографічні чинники формування і використання трудового потенціалу за ринкових перетворень : монографія / Л. С. Ноджак. – Львів : ІРД НАНУ, 2004. – 188 с. 8. Панкратов А. С. Управление воспроизводством трудового потенциала : монография / А. С. Панкратов. – М. : Изд-во МГУ, 1988. – 279 с. 9. Шевчук Л. Т. Медико-соціальні аспекти використання трудового потенціалу: регіональний аналіз і прогноз : монографія / Л. Т. Шевчук. – Львів, 2003. – 489 с. 10. Новікова М. М. Потенціал фінансової стійкості машинобудівних підприємств / М. М. Новікова // Наукові праці НДФІ. – К. : ЗАТ "ВПІОЛ", 2009. – № 2(47). – С. 99–106.

Стаття надійшла до редакції
19.01.2010 р.

УДК 339.13:339.37

Корженко К. А.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ХАРАКТЕРИСТИК МІСЦЬ ЛОКАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Анотація. Визначено, що одним з головних факторів вирішення проблеми неприбуткової торговельної діяльності є вибір вигідного місця розташування торговельного підприємства. Залежно від типу та територіального розміщення об'єкта запропоновано прийоми та методи стабілізації й розвитку торговельної діяльності. Проаналізовано ефективність роботи підприємств на прикладі підприємств роздрібної торгівлі канцелярськими товарами у м. Харкові. Визначені основні показники конкурентоспроможності підприємств.

Аннотация. Определено, что одним из главных факторов решения проблемы убыточной торговой деятельности является выбор выгодного места размещения торгового предприятия. В зависимости от типа и территориального расположения объекта предложены методы стабилизации и развития торговой деятельности. Проанализирована эффективность работы на примере предприятий розничной торговли канцелярскими товарами в г. Харькове. Определены основные показатели конкурентоспособности предприятий.

Annotation. The choice of advantageous place of trade enterprise as one of the main factors to solve the problem of unprofitable trading is determined. The methods of stabilization and development of trade activity depending on a type and territorial location of object are offered. The effective work on the example of enterprises of office goods retail business in Kharkov is analyzed. The basic indexes of competition of enterprises are determined.

Ключові слова: локалізація підприємств, комерційна зацікавленість, інвестиційна привабливість, товарообіг, рентабельність, прибутковість.

Основною проблемою багатьох підприємств роздрібної торгівлі в умовах ринкової трансформаційної економіки України є неадекватні реальній ситуації дії щодо стабілізації їх функціонування та адаптації до нових вимог і законів. В умовах ринку саме перманентні зміни у процесі функціонування підприємства стають невід'ємною ознакою сучасного управління, своєрідним інструментом для досягнення вищого рівня ефективності діяльності, забезпечення конкурентних переваг, кращого способу задоволення вимог споживачів тощо [1].

Дослідженню сучасних проблем вибору вигідного місця розташування підприємств торгівлі приділяють увагу досить велика кількість вітчизняних вчених, а саме: Н. О. Голошубова [2], [3] розкриває структурні та територіальні особливості місць, що впливають на організацію торговельної діяльності підприємства; В. В. Апопій, І. П. Міщук, В. М. Ребицький, С. І. Рудницький, Ю. М. Хом'як пропонують науково обґрунтовані підходи до вибору вигідного територіального розміщення торговельного об'єкта; К. Д. Гурова здійснює порівняльний аналіз економічної ефективності та фінансової стабільності, що обумовлює вибір місця локалізації об'єктів роздрібної торгівлі. Значний інтерес для дослідження означеної проблеми викликають праці С. Л. Гуляєва – в галузі оцінки комерційної привабливості стратегічних зон та їх регіональних особливостей для вибору найбільш перспективних місць розташування підприємств [4], а також В. С. Марцина – в галузі розміщення підприємств та формування механізму ефективного функціонування і розвитку торговельної діяльності [5].

Завданням даної наукової статті є проведення аналізу економічної привабливості місць локалізації підприємств роздрібної торгівлі. Здійснення ефективної торговельної діяльності неможливо без визначення факторів, що впливають на структуру і обсяги роздрібного товарообігу. Стабільність і збалансоване економічне зростання, конкурентоспроможність торговельного підприємства залежить від цілого комплексу факторів, ефективне поєднання яких дає оптимальний за даних умов результат. Однією з необхідних умов успішного функціонування є оптимальне місце розташування підприємства [6].

Встановлення і дотримання основних вихідних критеріїв, що впливають на ефективність діяльності торговельного підприємства, є необхідною умовою при визначенні оптимального місця розташування торговельного об'єкта. Об'єктами даного аналізу є підприємства роздрібної торгівлі, що функціонують на ринку канцелярських товарів, і тому як основні критерії вибору визначають максимізацію споживчого попиту. Процес максимізації попиту включає, по-перше, пошук конкретного місця, в районі якого очікується найбільша концентрація потенційних споживачів; по-друге, формування певної мережі місць розміщення, що відповідають встановленим нормативам концентрації населення; по-третє, встановленню рейтингу їх привабливості [7].

При цьому слід враховувати, що необхідно створити максимальну адаптацію територіальної організації торговельних об'єктів до стереотипів і моделей поведінки споживачів та їх запитів [3].

Метою даної наукової роботи є визначення особливостей роботи торговельного підприємства на ринку та впровадження індивідуальних заходів ефективного функціонування підприємств на основі аналізу основних характеристик місць їх локалізації. Залежності від встановленого напрямку орієнтації торговельного процесу, запропонувати прийоми, що формують стабільно високий споживчий